

Цæйут, æфсымæртæу, радтæм нæ къутæ
Абон кæрæдзимæ, Иры лæппутæ!..

ИУДЗИНАД

Форум осетинских фамилий

№ 10 июль 2024 года
№ 10 2024 азы сусæны мæй

Газета Северо-Осетинского республиканского общественного движения "Иудзинад"
Цæгат Ирыстоны республикон æхсæнадон змæлд "Иудзинад"-ы газет

Номыры кæсут:

4	ÆРКАСТ-КОНКУРС Æрыгæтты æрмдзæф: чызджыты ерыс	6	АРФÆЙАГ ХЪÆППÆРИС Йæ фарн — æнустæм цæринаг	8	НЫРЫККОН ТАУРÆГЪ Алцыдæр адæймагæн йæхицæй аразгæ у

Юбилей: хатдзæгтæ æмæ нысантæ

Æхсæнадон змæлд "Иудзинад": фæрныг хъуыддæгты 10 азы

2014 азы зæрдæвæрæны мæйы Дзæуджыхъæуы фыццаг национ форум "ALANIA"-мæ æрбамбырд сты ирон мыггæгты минæвæрттæ. 750 мыггæгæй æрвыст лæгтæ (æдæппæт - 1,5 минæй фылдæр) æрныхас кодтой нæ адæмы ахсдзиагдæр фарстатыл, фæндæттæ бахастой сæ алыг кæныны фæдыл.

Нырæккæ нæ мадæлон æвзаг, не 'гъдæуттæ цы уавæры сты, уый зæрдæзæгъгæ нæу. Нæ фыдæлтæ нын бæрзонд æмæ сыгъдæг æгъдау ныуагътой, фæлæ йæ мах нæ кæстæртæм куыдæй фæхæццæ кæндзыстæм? Ацы æмæ æндæр тыхстаг фарстатыл бæстон ныхас рауад форумы.

Делегаттæ уыдысты æмхъуыды: хъахъхъæнинаг сты нæ райгуыраен хæхбæстæ, нæ табуйаг кувæндæттæ. Иннæ вазыгджын фарста — РЦИ-Аланийы Конституцимæ ивдзинæдтæ бахæссын, цæмæй дзы фыст æрцæуа "фыдæлтæ æгъдау ирон адæмы цардарæзты сæйрагдæр рахæцæн кæй у", уый тыххæй уагæвæрд — ирон æгъдау хъуамæ хъахъхъæд цæуа закъоны бындурыл.

Иннæ хъуыддæг — Иудзинады мæсыг æмæ къонайы арæзтад. Уыцы мæсыг æмæ къона саразын хъæуы Ирыстоны сæйраг сахары не 'ппæт мыггæгты иумæйаг хъарутæй. Уый фæрцы нæ ирон æгъдау фидардæр уыдзæн, нæ иудзинад та — æнгомдæр.

Форумы архайджыгæ цы уынаффæтæ сфидар кодтой, уыдон царды рауадзыны хорзæхæн уæд сæвзæрд æхсæнадон змæлд "Иудзинад". Ног æхсæнадон иугонды уæнгтæ уæхскуæзæй бавнæлдтой сæ бæрзонд æмæ хъæппæрисджын архайдмæ...

Уæдæй нырмæ рацыд 10 азы. Кæй зæгъын æй хъæуы, историйы бæрцбарæнтæм гæсгæ, уыцы азтæ бирæ не сты. Фæлæ ахæм цыбыр æмгъуыдæй дæр бæлвырд хатдзæгтæ скæнæн ис: "Иудзинад"-ы февнæлд у хъомысджын æмæ бæстон, æхсæнадон змæлды уæнгтæ ныхас нæ, фæлæ хъуыддæгæй æвдисынц мадæлон æвзаг æмæ фыдæлтæккон æгъдæуттыл æнувыддзинад, сæ бахъахъхъæнынмæ тырнындзинад, къæпхæнгай кусынц, форум "ALANIA"-йы делегаттæ сын сæ размæ цы нысантæ сæвæрдтой, уыдоныл. Иу ныхасæй, змæлд "Иудзинад"-æн йæ фыццаг чысыл юбилейы бæрæгбон æнæдызæрдæгæй схонæн ис **ФÆРНЫГ ХЪУЫДДÆГТЫ 10 АЗЫ**. Уымæн ирд æвдисæн — нæ газеты юбилейон номыры мыхуыргонд æрмæджыгæ дæр.

Уымæ, æнæмæнг у ахæм æууæл дæр: саразинаг хабæрттæ нырма бирæ сты. Æмæ Иры дзыллæ цас æнгомдæр æрбалæууой "Иудзинад"-ы уæнгты фарсмæ, уый бæрц æнтыстджындæр кæндзæн сæ архайд, уый бæрц фæрныгдæр уыдзæн нæ адæмы фидæн, нæ уарзон Ирыстоны цард...

Фарн уæм бадзурæд, ирон адæм!

Æхсæнадон змæлд "Иудзинад"-ыл зæрдæвæрæны мæйы сæххæст 10 азы. Нæ æхсæнадон иугонды сæйраг хæстæй ацы рæстæджы æмгъуыдмæ бирæтæ бантыст, иннæ фарстатыл архайд фæлæмбынæгдæр æмæ фæтыхджындæр кæнын хъæуы.

Нæ зынаргъ æмзæххонтæ! Ирон адæмы фидæн æмæ мадæлон æвзаджы уавæрыл кæй зæрдæ риссы, фыдæлтæ табуйаг æгъдауæн аргъ чи кæны æмæ нæ адæмы иудзинадыл архайын кæй фæнды, æмсар-æмзонд адæмы цардарæзтмæ чи

бæллы, уыдонмæ сидæм: бавнæлæм дысвæлдæхтæй, балæууæм зиуы æмæ бакусæм ацы ахсдзиаг фарстатыл.

Фыдæлтæй баззад, йæ фидæнынл чи нæ хъуыды кæны, уый сæфты къахыл лæуд у. Нæ фидæн та сты нæ фæсивæд, нæ кæстæртæ. Хуыцауæн табу, Иры зæххыл гуыры хорз кæстæртæ — рæсугъд, ныфсджын æмæ курдиатджын. Уыдоныл арм дарын, раст фæндагыл сæ æвæрын — уый иу уысм дæр рохгæнинаг нæу.

"Иудзинад" нæ иумæйаг хæсыл нымайы фыдæлтæ кад-

джын æгъдау, закъоны бындурыл хъахъхъæнгæйæ, дарддæр кæстæр фæлтæртæм адæттын, ирон æвзаджы хуыздæр фидæны бындураен закъон райсыныл бацархайын, нæ рухс кувæндæттæ сыгъдæгæй дарын, Иудзинады мæсыг æмæ къона сырæзыныл бакусын.

Ирон адæмы хорзæх арæзт цæуы алы мыггаджы хорзæхæй дæр æмæ афтæмæй сидæм мыггæгты сæрæндæртæм: балæггад кæнут уе 'рвадæлтæ 'хсæн æмæ саразут мыггаджы

ныхæстæ, цæмæй мыггаджы фарн бæрзонддæр кæна, нæ хъæстæ та — кæрæдзийыл æнувыддæр.

Ацы вазыгджын фарстатыл кусын кæй зæрдæ ис, уымæн "Иудзинад"-ы дуæрттæ сты гом!

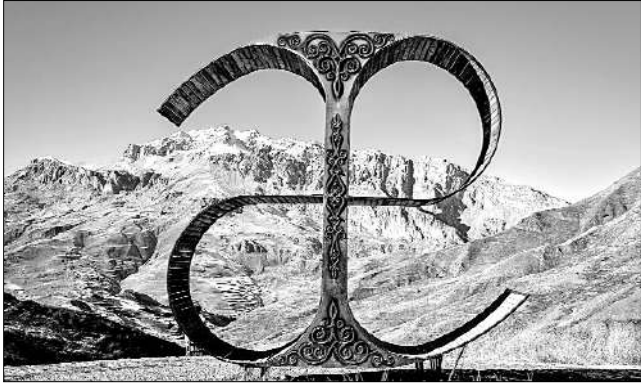
Хуыцауæн табу, æмæ нæ иумæйаг змæлды амондджын бæркад цы рæза, Ныхасы Уастырджийы арфæйæ нæ ныхас ныхасыл цы бада, Уациллайы фæдзæхстæй та нæ нысантæ æнæфыдбылызæй нæ къухы цы 'фтой!

Æхсæнадон змæлд "Иудзинад"-ы совет

Фæрныг хъуыддæгты 10 азы

Хатдзæгтæ æмæ нысанта

Мадаелон æвзаг

Ирон æвзаг нæ адæмы удварн æмæ культурæйы сæйрагдæр бындур кæй у, уый бæлвырдгонд у. "Иудзинад"-ы уæнгты хъуыды у, ирон æвзаджы хорзæхæн чи архайы, балæггад кæнынмæ йын чи тырны, уыдонимæ æмгуыст кæнын. Уымæ, змæлды уæнгтæ мадаелон æвзаджы хъомыс фидардæр кæнынны хъуыддæгты архайынц бирæвæрс-сыг æмæ бæстон мадзæлттæй.

Æвзаг бахъахъæныны тыххæй æхсæнад æнгом æмгуыстад кæны Фысджыты цæдисимæ, стæй, ирон æвзагыл чи фыссы, уыцы адæмимæ дæр. Ахæм æнгом æмархайдæн ирд æвдисæн у æрмæст иу дæнцæг дæр: абоны онг æхсæнадон змæлд "Иудзинад"-ы аудынады фæрцы рухс федтой алы авторты 70 чиныгæй фылдæр. Уыцы куысты ахадындынад зæрдыл даргæйæ, ахæм рухстауæн архайд ацы аз дæр адарддæр. Афтæ, азы кæронмæ рухс фендзысты ноджыдæр ма 7 чынджы. Уыцы чингуытæй змæлд "Иудзинад" æрмæст йæ ныффыссæгæн цы рахай кæны, уымæй уæлдай, иннæ хай та схардз кæны лæвæрттæн — ахуырдау фæсивæдæн, хъомылад æмæ культурæйы къабызы куджытæн, æхсæнады иннæ минавæрттæн.

Æрвылаз Ирыстоны сæрæндæр чызджытæ æмæ лæппутæ архайынц æркаст "Ирон дæн æз"-ы. Уыцы ерысы фæсивæд æвдисынц сæ арæхстдзинад мадаелон æвзаг, ирон адæм æмæ хи мыггаджы истори, фыдæлттыккон æгъдæуттæ зоныны хъуыддæгты. Фыццаг къæпхæн цæуы районы, æмæ уым чи фæуæлахиз вæййы, уый та свæййы кæронбæттæны архайæг. Хуыздæр ахуыргæнджытæ æмæ скъоладзаутæ сæ хъару бавзарынц уыцы конкурсы. Æркасты уæлахиздзау æмæ лауреаттæ зæрдæлхæнæн лæвæрттæ æмæ æхцайы премитæй хорзæхджын æрцæуынц. Уымæ, уæлахиздзау свæййы æхсæнадон змæлд "Иудзинад"-ы стипендиат (5 мин сомы бæрц стипенди йын фыст цæуы, цалынмæ уæлдæр ахуыргæндæндонны студент уа, уæдмæ).

Ацы æмæ иннæ арфæйаг хъуыддæгты "Иудзинад"-ы фарсмæ алкæддæр балæууынц "Иры Стыр Ныхас"-ы уæнгтæ æмæ Ахуырад æмæ наукайы министрды минавæрттæ дæр.

Цæгат Ирыстоны Фысджыты цæдис, "Иры Стыр Ныхас"-ы ирон æвзаг бахъахъæныны æмæ ахуырады фарстаты фæдыл комитет æмæ "Иудзинад"-ы хъæппæрисæй сырæст поэзийы ардзæст "Малусæг" дæр. Уыцы иугонды архайгæйæ, æрыгон фысджытæ æвдисынц сæ арæхстдзинад литературон сфæлдыстадмæ. Кæй зæгъын æй хъæуы, "Иудзинад"-ы фæрцы уыдонæн сæ дæсныдæрты уацмыстæ мыхуыргонд дæр æрцæуынц.

Æмæ ахæм æвæрцæг дæнцæгтæ ноджыдæр ма ис æрхæссæн.

Уымæ, мадаелон æвзаджы уавæр фæнывылдæр кæнынны хъуыддæгты æнæлыг фарстатæ дæр баззад. Зæгъæм, абоны онг, хыгагæн, не 'взаджы статусы тыххæй республикон закъон фидаргонд нæма 'рцыд. Фæлæ уæддæр зæрдæ дарæм, уыцы закъон сфидар кæнын дæр къухы кæй бафтдæн, ууыл. Уыцы фарста куы сырæза,

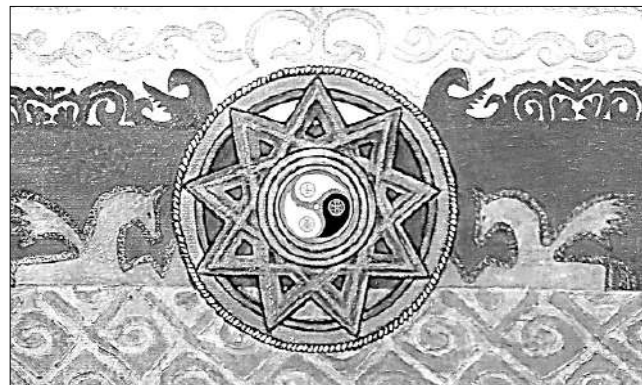
уæд ирон æвзаджы уавæр зынгæ фæхуыздæр уыдзæн, йæ дарддæры райрæзтæн фæзындзæн уæлæмхасæн фадæттæ.

Æгъдау

Ирон æвзаг у нæ адæмы æгъдау æмбарыны бындур. Æгъдау — 5 дамгъæ йеддæмæ нæу, фæлæ дзы цас мидис, цас арф хъуыды, æмæ цас сыгъдæгдзинад ис! Фыдæй-фыртмæ цæсты гагуыйау кæй хъахъæдтой, уыцы хæзна абон бирæтæн ис рохуаты. Уый срæст кæныныл архайы æхсæнадон змæлд "Иудзинад".

Абон бирæтæ нæ адæмæй æгъдауы ныхмæ æвæрынц динтæ. Уый ма зона, æмæ Æппæт Хорзæхы ныхмæ ницы ис æвæрæн, галиу фæндагыл сты уыцы адæм, уый бæрæг у. Не 'гъдæуттæй нын зæгъынц — нуазыны охыл сты. Уый ма зона, нозтмæ 'мхиц кæны, бæрц чи нæ зоны, æрмæстдæр ахæм адæймаг. Чи хæцы æгъдауы ныхмæ, уый хæцы ирон адæмы ныхмæ.

Бæлвырдæй зæгъын хъæуы: ирон æгъдау никæмæй ницы дары, алкæмæндæр йæ дин, йæ уаг — йæхи фæндаг. Фæлæ нæ фæнды, цæмæй алчидæр зона — мах не 'гъдау нæ уадзæм цудын, æмæ никæй дæлбар фæуыдзæнис. Уыцы фарстатыл дæр "Иудзинад"-ы цур кусы сæрмагонд къорд. Уыцы къорды æмбырдтæм цæуынц фæсивæд æгъдауы фæдыл сæ бирæ фарстытимæ. Уымæ, байгом уыдзæн, æгъдауимæ баст æппæт фарстатæ ирдæй æвдыст кæм цæудзысты, ахæм сайт дæр.

Ирон мыггагты минавæртты фыццаг форумы фæндæттæ бахастæуыд, цæмæй ирон Æгъдау, куыд уагæвæрд, хаст æрцæуа РЦИ-Аланийы Конституцимæ. Уыцы фарста у республикæйы Парламенты бæрны, фæлæ, хыгагæн, абоны онг хъæппæрисы фæдыл бæлвырд уынаффæ хаст нæма 'рцыд. Æнæмæнг, бавналын хъæуы æппæт æхсæнадæй, æгас Ирыстонæй, цæмæй не 'гъдау, иннæ уæрæсейаг республикæтау, хаст æрцæуа Конституцимæ.

Кувæндæттæ

Йæхи ирон чи хоны, уый, æнæмæнг, æмбары: æгъдауы сæр куыд у. Абон Хуыцауы аккаг ныхас ис æрмæст куыды мидæг æмæ уыцы куыд у бындурæвæрæг алы кувæндонæн дæр. Нæ фыдæлтæй баззад ныхас — Хуыцау æмæ йе сконд зæдтæ. Æмæ сæ хорзæхæн равзæрд цыппар мин кувæндонæй фылдæр.

Дæнцæгæн зæгъæн ис, Ирыхъæуы цæрæг Гуырцъыты Пипо 1892 азы, карз рыны рæстæг, Уастырджийы амындæй йæ цард нывондæн кæй æрхаста, уый. Афтæмæй абон дæр йæ номимæ баст у Ирыхъæуы Хуыцауы дзуары кувæндон. Цæмæй уыцы уæздан лæджы ном рохуаты ма баззайа, уый тыххæй "Иудзинад"-ы уæнгтæ Гуырцъыты мыггагимæ æмхъаруйæ бакуыстой æмæ Пипойæн цыртдзæвæн сæвæрдтой Ирыхъæуы. Пипойы фæлгонц нæ фæсивæдæн хорзæвдисæн у, Ирыстон куыд уарзын хъæуы, стæй

бахъуыды заман Фыдыбæстæйы сæраппонд цард раттæн дæр кæй ис, уыдæттæн.

Нæ рухс кувæндæттæ сыгъдæг дарыныл, уаг æмæ сæ фæтк сæвæрыныл кусы "Иудзинад". Комæй-комæ фембырд кодтам нæ куырыхон хистæрты, кувæндæттæм цæст чи дары абон, уыцы фысымты. Сæ фылдæрæй, зæгъын хъæуы, зæрдæ райы. Кувæндæттæй иутæ сты хорз уавæры, афæдзæй-афæдзмæ дзы цæуынц рæсугъд куыдтæ æмæ адæм сæхи фæдзæхсынц Хуыцау æмæ йе сконд зæдтыл.

Фæлæ ис, абон рæдыд фæндагыл чи ныллæууыд, æхцайы азымы чи бахауд, ахæмтæ дæр. Кувæндæттæ сæхи схуыдтой æмæ дзы адæмы мысайнагтæй сæ чыссæ дзаг кæнынц. Сæ хæйрæджы хай кæуыл фæтых, уыдонимæ мах кæнæм æмæ кæндзыстæм карз тох.

Абон куыд кæсæм, афтæмæй Ирыстонмæ цæуы бирæ туристтæ. Æмæ уыдонны бирæ инструктортæ хонынц хæхтæм. Хыгагæн, уадзжытæй иуæй-иутæ æнæмбæлгæ митæ кæнынц кувæндæттæ æмæ иннæ табуаг бынæтты. Уыцы ахсджиаг фарстатæ лыг кæныныл дæр архайынц "Иудзинад"-ы уæнгтæ. Афтæ, "Иудзинад" æмæ "Иры Стыр Ныхас"-ы иумæйаг уынаффæйæ арæст æрцыд, ацы фарстатæ рæстырдæм чи хуамæ алыг кæна, ахæм сæрмагонд комитет. Рухс кувæндæттæ уаг æмæ фæтк сæ бынмæ цæуæг адæм иууылдæр хуамæ зоной æмæ æххæст кæной.

Абон æхсæнады уæнгтæм ахæм хъуыды ис, æмæ алы кувæндонæн дæр ис йæхи бæрæгбон æмæ хуамæ цæуа кад æмæ радимæ, фæтк æмæ уаг куыд амонны, афтæ. Алы мысайнаг дæр у æвæрд куыдæн, фæлæ, куыд зонæм, афтæмæй бирæ мысайнаг, куыдæн цы 'мбæлы, уымæй фылдæр вæййы æмæ дзы кувæндæттæ фысымтæ рынчынтæн, бæлццæттæ æмæ æндæр æххуысхуаг адæмæн фæхай кæнынц. Фæлæ махмæ афтæ кæсы, æмæ куыдæй уæлдай чи баззайы, уыцы мысайнагтæ иу ранмæ куы цæуиккой, цæмæй сæ Ирыстонæн иумæйаг фарстатæ лыггонд цæуой, уый аивдæр уыдзæн. Зæгъæм, ирон скъола байгом кæнынæн, медицинон архайды фæрæзтæ балхæнынæн. Фæлтау алы аз дæр иу стыр хъуыддæг лыггонд цæуæд, адæмы уынаффæмæ гæсгæ, цæйнафæлтау лыстæг хабæрттыл хæрдзтæ.

Рахизы ныхмæ кæдфæндыдæр ис галиу. Галиу чи у, уыдон дæр скодтой æхсæнад æмæ ерысæй архайынц, цæмæй рухс кувæндæттæ уой сæ бар сæ амæлæты онг æмæ, халынц фыдæй-фыртмæ цы æгъдау цыд, уый. Рухс кувæндонæй хъæмпыхал рахæссинмæ дæр-иу ныфс ничи хаста, фæлæ адон абон адæмы сыгъдæг мысайнагтæ хонынц сæхи, уыдон, дам, сты махæн лæвæрд. Мæнгæй нæу — мæсыг хи дурæй хæлы. Йæ хал иу кæмæн схауд, уый афæдзы мидæг йæхи хъахъæдта гыццыл галиуæй дæр. Афæдз-иу балæггад кодта æмæ йæ рад куы фæцис, уæд-иу батабу кодта Хуыцауæ æмæ дарддæр йæ царды кой кодта. Абоны зын царды хи сыгъдæгæй дарын у стыр зын хъуыддæг, фæлæ дзы адон ницæмæй тæрсынц, уый бæрæг у. Уыдонæн се 'хца у сæ Хуыцау. Чи сты, уый иртасын у æнцон — чидæриддæр æнæ халæй, æнæ радæй фæткæй уæлдай аз баззад, уый банымайæн ис мæнгæрд, æгъдаухалæг адæймагыл. Хуыцау сын тæрхонгæнæг уæд, фæлæ сын адæм дæр ныхкъуырд хуамæ дæттой.

2

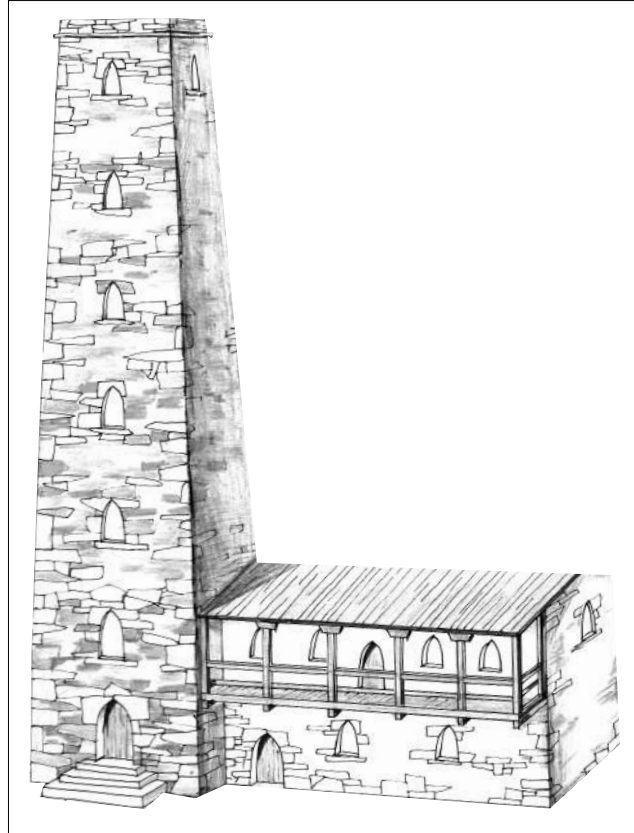

Мæсыг

Куыд загътам, афтæмæй Ирыстоны фæрныгады сæраппонд форум æмæ ирон адæмы съездты архайджытæ дæр хорзыл банымадтой æмæ схъæлæс кодтой Иудзинады мæсыг самайыны фæндоныл. Йæ мидис ын æхсæнадон эмæлд "Иудзинад"-ы газеты фыццаг номыры уæрæхæй ныммыхуыр кодтам.

Ацы фарстайыл, зæгъæн ис, æмæ хуыддаг размæ нæ цауы.. Хуыддаджы сæйрагдæр кыуылымпы у, абоны онг фидæны мæсыджы бынат нысангонд кæй нæма 'рцыд, уый. Куыд зонæм, афтæмæй нæ адæмы фылдæр хай цæры Дзæуджыхъæуы æмæ мæсыг аразгæ дæр у уыцы ран. Йæ бынатмæ хуамæ уа æнцон æмæ аив бацауæн. Уыцы фарстайы нæ, æнæмæнг, хъæуы "Иры Стыр Ныхас"-ы æххуыс. Ныхас хуамæ уыцы зæххы хайы фарста райса йæхимæ æмæ куыддæр лыггонд æрцауа, афтæ Ирыстон æмзондæй, зиуæй хуамæ сараза Иудзинады мæсыг æмæ къона.

Алы мыггагæн дæр ис ратадзæн æмæ, кæд нæ фыдæлты цæрæнтæ ныуагътам, уæддæр нын ис мæсгуытæ æмæ сын сæ фидардæр дуртæй раласæм, уыдонæй саразæм мæсыг. Алы мыггагæн дæр афæдзы дæргы уызæнис бæрæгонд бон æмæ уæд мыггаджы хуыздæртæ

хуамæ уым балæггад кæной. Уыцы мæсыг амондзæнис нæ фæлтæртæн кады бæрзæндтæм фæндаг. Йæ къонайы ардзæст та сын тавдзæнис сæ зæрдæтæ — кæмфæнды куы уой, уæддæр. Афæдз иу хатт уыцы ран хуамæ, æнæмæнг, конд цауа Иудзинады бæрæгбон. Уым æгас Ирыстон дæр цæстуарзонæй æвдисдзæнис

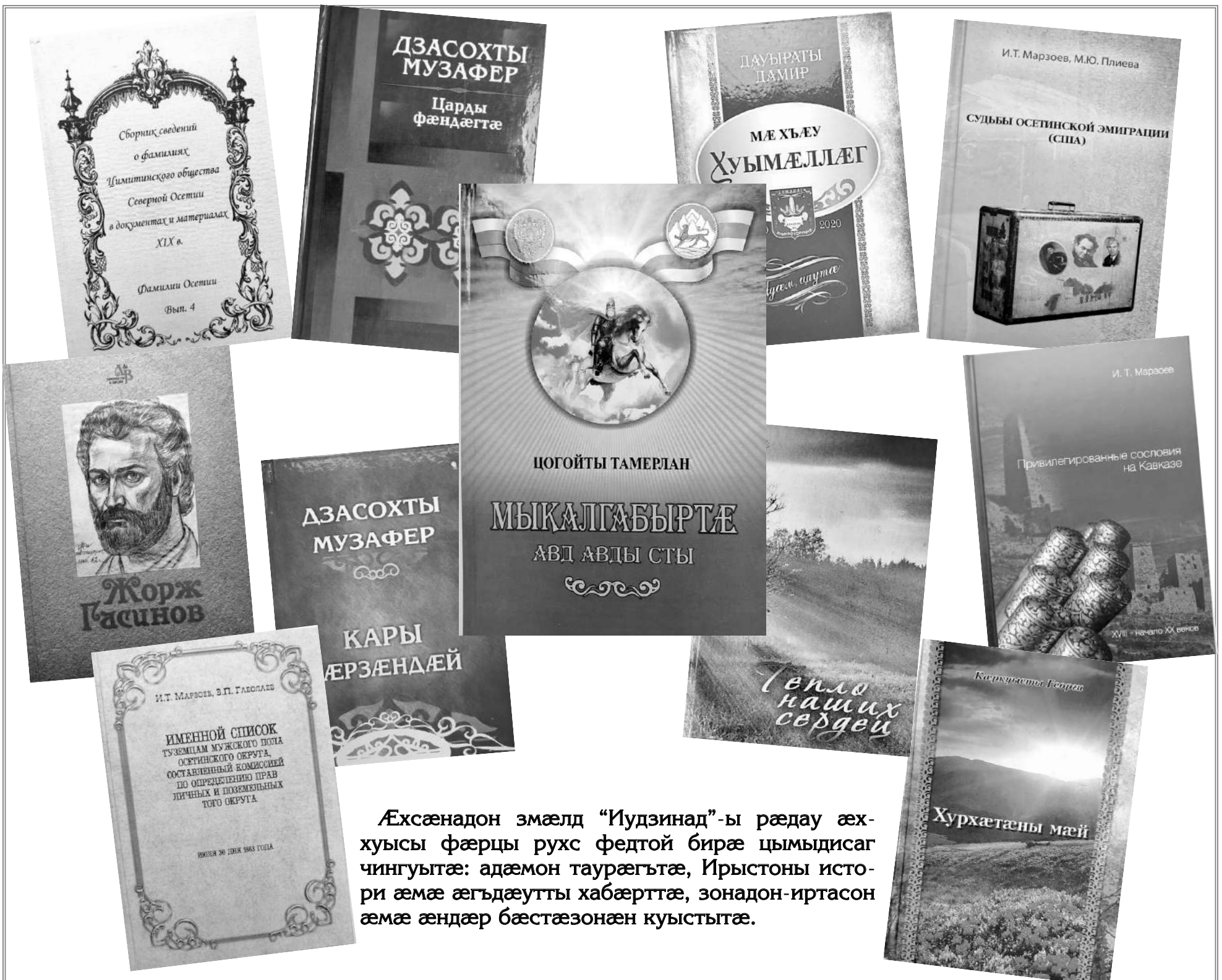
йæ аивад, йе 'гъдау, йе 'фсарм. Уыцы кадджын æмбырд хуамæ не 'ппæтæн дæр суа хæлардзинад æмæ æфсымæрдзинады бæрæгбон.

Нæ адæмы иудзинад комкоммæ баст у мыггагты æнгомдзинадимæ, æмæ, цæмæй уыцы иудзинад рæза мыггагты 'хсæн, уый тыххæй сæ разæнгард кæнæм мыггаджы цæдистæ æмæ ныхæстæ саразыныл, æххуыс сын кæнæм юридикон æгъдауæй дæр. Цæмæй мыггагты 'хсæн рæза æмбарындзинад æмæ иудзинад, уый номыл конд æрцыд ерыс "Иудзинады Зилахар". Уыцы лæгæвзарæн ерысы архайдтой мыггагты фæсивæдон къордтæ. Адæмæн зæрдæмæдзæугæ кæй рауад ацы хуыддаг, уый хынцгæйæ, "Иудзинады Зилахар" арæзт цæудзæн æрвылаздæр.

Æхсæнадон эмæлд "Иудзинад" йæ сарæзты фыццаг бонæй фæстæмæ æмархайд кæны фæсивæдимæ. Кæстæртæн конд æрцыд алыхуызон уавæртæ: ирон кафт сахуыр кæнын, ирон музыкалон инструменттыл ацæгъдын, ирон инструменттæ аразын, ирон гыкынатæ кæнын, цыллæ хыз бийын, æлдыбыд кæнын, нымæт æууæрдын, ирон зарджытæ сахуыр кæнын... Ацы цымыдисаг хабæрттыл архайынц, дæсны сæм чи у, ахæм адæм. Кæй зæгъын æй хъæуы, уыцы къордты архайд у се'ппæтæн дæр лæвар. Архайд цауы Ирыстоны сæраппонд.

Мæнæ фæрнджын ирон адæм!
Ирыстоны фидæныл кæй зæрдæ риссы, нæ хордзинадмæ чи бæллы, ацы фарстатæ кæй зæрдæ агайынц, сидæм уæм: æрбалæууæм кæрæдзи фарсмæ æмсар-æмзондæй æмæ зиуæй нæ рухс фидæныл бакусæм!

Æхсæнадон эмæлд "Иудзинад"-ы совет

Æхсæнадон эмæлд "Иудзинад"-ы рæдау æххуысы фæрцы рухс федтой бирæ цымыдисаг чингуытæ: адæмон таурæгътæ, Ирыстоны истори æмæ æгъдаутты хабæрттæ, зондон-иртасон æмæ æндæр бæстæзонæн куыстытæ.

Æрыгæтты æрмдзæф

Æркаст "Ирон дæн æз":

2014 азы Ирон мыггæгты форумы бындурыл равзæрд ног æхсæнадон змæлд "Иудзинад". Йæ куысты сæйраг нысан у, ирондзинадмæ цыдæриддæр хауы: æвзаг, æгъдау, æфсарм, ирон бæрæгбæтты фæтк, уыцы фарстатыл кусын, адæмы рæгъмæ сæ рæсугъдæй хæссын æмæ æвдисын. Ацы аз майы æхсæнадон змæлдыл сæххæст 10 азы. Уыдонæй аст азы хистæркъласон лæппутæ æмæ чызджыты 'хсæн аразынц æркаст "Ирон дæн æз".

арæхстджын фæсивæд. Æркаст аразджытæ бузныг сты, чи сæ бацæттæ кодта, уыцы ахуыргæнджытæй, уымæн æмæ скъоладзау йæ хъомылгæнæджы зондахаст хæссы. Сæ фæндонмæ гæсгæ жюриийы уæнгтæ дæр сты ахуырад, хъомылад æмæ аивадимæ баст адæймæгтæ, сæ сæргы — зонады къабазы фæлтæрдджын кусæг Мамыг-

ты Тамерлан. Змæлдæн ацы иумæйаг архайды хорз æххуыс у нæ республикæйы Ахуырад æмæ наукæйы министрæдæр.

Фæсивæды республикон галуаны ацыд конкурсы кæронбæттæн. Архайдтой дзы хуыздæртæй хуыздæртæ: **Боциты Каринæ** Къостайыхъæуæй, **Гаситы Мæдинæ** Олгинскæйæ, **Цъебойты**

Миленæ Дур-Дурæй, **Абайты Дианæ** Црауæй, **Гуйты Миленæ** Советон хъæуæй, **Бететы Альбинæ** Елхотæй, **Цгъойты Дианæ** Джызæлæй, **Цыдаты Данæ** Дзæуджыхъæуæй æмæ **Тыбылты Аннæ** Цхинвалæй.

Кадджын уавæры конкурс гом кæнгæйæ, йæ амонæг **Налдыхъуаты Зæлине** ракуырда уызджытæй, цæмæй, иу минут æдзæмæй лæугæйæ,

Фæлтæртæ куыд ивынц, афтæ ивы сæ зондахаст дæр. Бирæтæ фæзæгъынц, æвзаг æмæ æгъдæуттæ сæфынц, зæгъгæ. Змæлды хæппæрис дæр уый тыххæй у, цæмæй, фæлтæртæ куыд цæуынц, афтæ дзы архайд уа. Нæ ныхас у æхсæнадон иугонды советы координатор æмæ конкурсæн дзуаппдæттæг **Туаты Аланимæ**.

— Æрыгæттæ фыдæлттыккон æгъдæуттæм, ирон бæрæгбæттæм, сæ мыггаджы равзæрды хабæрттæм æмхиц куы уой, уæд сæ зонд æмæ зæрдæйы алкæддæр уыздæн, дарддæр цы фарн ахæссой, фæстæдæр фидæны фæлтæртæм цы адæттой, уый, — зæгъы Алан.

Конкурс "Ирон дæн æз"-ы æркастытæ районты куы цыдысты, уæддæр дзы рабæрæг бирæ курдиатджын æмæ

Фæсивæды республикон галуаны ацыд конкурсы кæронбæттæн. Архайдтой дзы хуыздæртæй хуыздæртæ: Боциты Каринæ Къостайыхъæуæй, **Гаситы Мæдинæ** Олгинскæйæ, **Цъебойты Миленæ** Дур-Дурæй, **Абайты Дианæ** Црауæй, **Гуйты Миленæ** Советон хъæуæй, **Бететы Альбинæ** Елхотæй, **Цгъойты Дианæ** Джызæлæй, **Цыдаты Данæ** Дзæуджыхъæуæй æмæ **Тыбылты Аннæ** Цхинвалæй.

ссарой, конкурсæн æмæ змæлдæн бирæ азты дæргъы æнæзæрдæхудт лæггад чи кодта, уыцы Токты Валоджы ном...

Чызджытæ, сценæмæ хизгæйæ, кастысты ирон æвзагыл æмдзæвгæтæ, дыккаг домæнмæ гæсгæ сæ радзурын хъуыд сæ мыггæгты тыххæй, йæ равзæрд, мыггагæн кад æмæ намыс чи кæны, уыдон æмæ сæ бинонты тыххæй. Æркаст аразджытæ хуымæтæджы нæ бахастой мыггæгты тыххæй ногдзинад. Туаты Алан æй куыд æмбарын кæны, афтæмæй сывæллон хъуамæ зона, ирон цæмæй у æмæ ирондзинад цæй мидæг ис, уый. Æмæ йæ архайджытæ тынг бинонгæй бакуыстой сæ мыггаджы равзæрды хабæрттыл, сбæрæг кодтой сæ фыдæлты истори не замантæй абоны онг.

МИДИСДЖЫН, ЦЫМЫДИСАГ

4 ←

Мидисджын æмæ цымыдисаг цаутæй хъæздыг радзырдтæ бацæттæ кодта Абайты Дианæ, йæ мыггаджы тыххæй презентаци равдисгæйæ. Цгъойты Дианæ та бацæттæ кодта мæсыг æмæ йæ мыггаджы бæласы тыххæй радзырд. Чызджытæ дыууæйæ дæр равдыстой сæ мыггагты зындгонд минæвæртты. Тыбылты Аннæ радзырдта сæ мыггаджы дзуæрттимæ баст таурæгътæ. Гуйты Миленæ та сæрыстыр у йæ дадатæй, Фыдыбæсты Стыр хæсты архайджытæй. Цыдаты Данæ йæ мыггаджы миниуæг равдыста ирон æмбисондæй: "Цыдатæн сæ изæры бас райсомæй дæр фыцгæ кæны".

Чызджытæн бацæттæ кодтой билеттæ, æмæ сæ кæмæ цавæр хæслæвæрд æрхауд, уымæ гæсгæ сæ хъуыд радзурын ирон æгъдæутты тыххæй (авдæнбæттæн, мыдыкбъус, Мады-Майрæмы кувæндон æмæ афтæ дæрдæр). Уæдæ сæ хорз зоннын хъуыд ирон хæдзары зæронд дзаума æмæ рагон хæринагтæ дæр — фарстытæ уыдысты дыууадæсæй фылдæр.

Жюриы уæнгтæ тынг лæмбынæгæй хъуыстой алы архайæгмæ дæр æмæ сбæрæг кодтой уæлахиздзауты. Фыццаг бынат саккаг кодтой Абайты Дианæйæн, дыккаг — Боциты Каринæйæн, æртыккаг бынатмæ рацыд Гаситы Мæдинæ. Уæлахиздзаутæ систы, чи сæ бацæттæ кодта, уыцы ахуыргæнджытæ дæр — Челдыты Мæдинæ, Цхуырбаты Зарæ æмæ Хъараты Фатимæ.

Ирон æвзаг æмæ литературæйы ахуыргæнæг Хъотайты Сæлимæт æр-кастмæ бацæттæ кодта

цхинвайлаг гимназ "Альбион"-ы 9-æм къласы ахуыргæнинаг Тыбылты Аннæйы. Сæлимæт нын

куыд радзырдта, афтæмæй æркасты архайынц фыццаг хатт. Рæдау æххуыс сын бакодтой Цхин-

валы Сывæллæтты сфæлдыстады галуаны кусджытæ дæр. Музейты агуырдтой зæронд мигæнæнтæ, æмæ сæ афтæмæй Аннæ сахуыр кодта. Рагон хæринагты тыххæй та сын радзырдта Галуанты Земæ.

Жюриы уæнгтæ тынг лæмбынæгæй хъуыстой алы архайæгмæ дæр æмæ сбæрæг кодтой уæлахиздзауты. Фыццаг бынат саккаг кодтой Абайты Дианæйæн, дыккаг — Боциты Каринæйæн, æртыккаг бынатмæ рацыд Гаситы Мæдинæ. Уæлахиздзаутæ систы, чи сæ бацæттæ кодта, уыцы ахуыргæнджытæ дæр — Челдыты Мæдинæ, Цхуырбаты Зарæ æмæ Хъараты Фатимæ. Се 'ппæты дæр схорзæхджын кодтой æхцайы премитæй фæйнæ 20, 15 æмæ 10 мин сомæй, зæрдылдарæн лæвæрттæ æмæ грамотæтæй.

Æркасты домæнтæм гæсгæ ма фæуæлахизуæвæгæн, уæлдæр ахуырадмæ бацæугæйæ, фондз азы дæргы фиддысты стипенди 5 мин сомы бæрцæй. Арфæ кæнæм ирондзинады ерысы уæлахиздзаутæн!

МАМИАТЫ Лолитæ

Арфэяг хуыддаг

Гуырцъыты Пипо: йæ фарн — æнустæм цæринаг...

Алы дугты кæд ирон адæм бирæ зынтæ бавзæрстой, хæххон уæззау уавæрты цæргæйæ, уæддæр кæддæриддæр сæ удвæллойæ ардтой Хуыцау æмæ йе сконд зæдты рухс нæмттæ, фæдзæхстой съл сæхи æмæ сæ кæстæрты. Уыцы уаг дзурæг уыд сæ сыгъдæгзæрдæдзинад æмæ цардмæ æвронг цæстæнгасыл.

Быдираг хæутæм дзы чи ралыгъд, уыдон дæр уыцы 'гъдау нæ фехæлдтой, фæлæ йæ ноджы аивдæрæй хастой фæлтæртæм. Дзæуджыхъæуы рагондæр цæраен бынат — Ирыхъæуы Хуыцауы дзуары кувæндонны равзæрд дæр дзурæг у, ам цы ирон мыггæгтæ 'рцард, уыдоныл цыфæнды зын рæстæджыты дæр уæларвон тыхтæ аудæг кæй уыдысты, ууыл.

1892 азы æвирхъау низы ахæсты фесты Ирыхъæуы цæрджытæ. Уæды бæрæггæнæнтæм гæсгæ, фæрынчын 4 852 адæймаджы. Уыдонæй мин æмæ 'рдæджы бæрц æдзæрдæй сæ адзал ссардтой.

Тыхст адæмы уавæр фæрогдæр кæныныл зæрдиагдæрæй чи архайдта, уый уыд хъæуы кадджындæр лæгтæй иу — Гуырцъыты Пипо. Иу изæр куы бафынæй, уæд æм ацæргæ лæджы хуызы зæд æрбацыд æмæ йын бацамыдта, цæмæй Хуыцаумæ скува адæмы уæззау низæй фервæзын кæныны сæраппонд. Фæстæдæр Дунесфæлдисæджы номыл цы куывд скодтой, уымæн дæр йæ нывондаг — гал Пипо радих кодта йæ фосы бæркадæй.

Хуыцауæй арфæгонд лæджы куывдтытæ æрцыдысты. Æцæгæйдæр, низ цыбыр рæстæджы фæстæ сæфын райдыдта. Афтамæй Ирыхъæуы сæрмæ фæзынд Хуыцауы дзуары кувæндон. Адæм æй хонынд Пипойы дзуар, стæй ма йын ис æндæр ном дæр — Ног дзуар.

Гуырцъыты мыггæг æмæ Ирыхъæуы цæрджыты рагæй фæндыд Пипойы ном цыртдзæвæны хуызы сæнусон кæнын. Сæ фæндонны фарс рахæцыд Цæгат Ирыстоны республикон æхсæнадон эмæлд "Иудзинад". Афтæ, иумæйаг уынаффæйæ мыггæджы минæвæрттæ æмæ "Иудзинад"-ы уæнгты хæппæрисджын къорд Дзæуджыхъæуы бынæттон хиуынаффæйады

администрацийы размæ рахастой Пипойæн цыртдзæвæн сæвæрыны фарста. Горæты размæнд уыцы хæппæрис хорзыл банымадта.

Æмæ райдыдта бæстон куыст уыцы арфæйаг

зовы уынджы, завод "Бином"-ы ракомкоммæ фæз.

Цыртдзæвæн байгом кæныны фæдыл кадджын æмбырдмæ саккаг кодтой бирæ адæм. Уым уыдысты Дзæуджыхъæуы бынæттон хиуынаффæйады администрацийы размæнд, æхсæнадон æмæ сфæлдыстадон организациты уæнгтæ, Гуырцъыты мыггæг æмæ эмæлд "Иудзинад"-ы минæвæрттæ æмæ, кæй зæгъын æй хъæуы, Ирыхъæуы цæрджытæ.

— Уд æмæ зæрдæйæ сыгъдæг кæй уыд Пипо, уый равдыста, Ирыхъæуы цæрджытæн цы хорздзинад са-

рæзта, уымæй. Йæ номыл цыртдзæвæн арæст кæй æрцыд, уыцы цау нысан кæ-

хуыддаг царды рауадзыныл. 2018 азы нæ республикæйы нывгæнджыты 'хсæн арæст æрцыд фидæны цыртдзæвæны хуыздæр проект равзарыны фæдыл сæрмагонд сфæлдыстадон конкурс. Цы æртындæс нывгæнæджы дзы архайдта, уыдонны куыстытæй хуыздæрыл нымад æрцыд зындгонд скульптор, Уæрæсейы сгуйхт нывгæнæг Дзукъаты Никъалайы конд цыртдзæвæны макет. Уыцы-иу рæстæг адæм бавнæлдтой цыртдзæвæны арæстæдæн хъæугæ æхцайы фæрæзтæ æмбырд кæнынмæ дæр. Ам, æвæццæгæн, сæрмагондæй зæгъын хъæуы, уыцы фондмæ фыццаг æмæ зынгæ æвæрæн (400 мин сомы) æхсæнадон эмæлд "Иудзинад" кæй бахаста, уый... Афтæ, æмзонд æмæ æмхъаруйæ бафæзминаг хуыддаг сырæст.

Пипойы цыртдзæвæнæн бынатæн та æвзæрст æрцыд Дзæуджыхъæуы Куту-

ны, йе сгуйхтдзинад абон дæр горæты цæрджытæй рох кæй нæу, уый. Бузынæг мæ зæгъын фæнды, цыртдзæвæн саразыны хæппæрис кæмæ разынд, чи йыл бацархайдта, уыдонæн се 'ппæтæн дæр, — йæ раныхасы фæбæрæг кодта Дзæуджыхъæуы администрацийы сæргълаууæг Милдзыхты Вячеслав.

— Зонд æмæ зæрдæйæй уаг адæймагæн вæйындæй йæ царды фæндагæн цырагъдар. Пипойы хуызæн лæгты мах хонæм Хуыцау æмæ зæдтæй арфæгонд. Афтамæ куы нæ уыдаид, уæд йæ номимæ баст не 'рцыдаид Дзæуджыхъæуы æппæты рухсдæр бынат — Ирыхъæуы Хуыцауы дзуары кувæндон дæр, — ахæм уыд "Иудзинад"-ы уæнг Мæрзойты Тамерланы хуыды.

Цыртдзæвæны композицион арæст æмæ йæ хъомыладон нысаны тыххæй кадджын æмбырды сæ хуыдытæ загътой Ирыхъæуы кадджын хистæр Лазарты Амырхан, бынæттон "Ныхас"-ы сæрдар Цомайты Эльбрус.

Æмбырды архайджытæн, стæй сæ кадджын фыдæл — Пипойы ном цыртдзæвæны хуызы сæнусон кæныныл чи бацархайдта, уыдонæн мыггæджы номæй зæрдæ арфæ ракодта Гуырцъыты Тамерлан.

Цыртдзæвæны автор Дзукъаты Никъала куыд зæгъы, афтæмæй, скульпторон композицийыл кусгæйæ, йæ зæрдыл иудадзыгдæр лæууыд Хуыцауы дзуары кувæндонны равзæрды хабар.

Æмбырды архайджытæ рахастой уынаффæ, цæмæй Гуырцъыты Пипойы номыл арæст æрцæуа кадзы зарæг.

... Æмæ мæнæ, æппæт раныхæсты фæстæ, цыртдзæвæн байгом кодтой. Урс пæлæзы бынæй дзыллæты цæстыты раз æрлæууыд адæмы сæрхуызой — Гуырцъыты Пипойы рухс фæлгонц. Йæ къæхты бынмæ та æрхуыссыд Стыр Хуыцау æмæ зæдтæн нывонд гал... Æнусты ныр фæлгæсдæн Пипо, йæ уд кæмæн снывонд кодта, уыцы Ирыхъæуыл.

Æнусон ном æмæ кад сæхицæн скодтой, ацы арфæйаг хуыддаг саразынæн йæ зонд æмæ хъарутæ чи нæ бавгъау кодта, æппæт уыцы адæм дæр.

ГАСАНТЫ Валери

Спорты национ хуызтæ

"Иудзинады Зилахар": ирон мыггæгты хъомыс

Ноябры мæйы Уастырджийы кувæн къуырийы кадæн æхсæнадон змæлд "Иудзинад" æмæ республикон иугонд "Ирон Федераци"-йы хъæппæрисæй арæзт æрцыдысты спорты национ хуызтæй мыггæгты 'хсæн фыццаг республикон ерыстæ "Иудзинады Зилахар". Æмæ ныр, ерыстæ куы ахицæн сты, уæд бæлвырдæй зæгъæн ис — ахæм цымыдисаг мадзал бацæттæ кæныныл куыст зæрдæзæгъгæ рауад.

Уыцы бон Октябрыхъæумæ, Тедеты Елханы номыл спортивон галуанмæ, æрбамбырд дзæвгар адæм. Ерыстæм сæ командæты баминæвар кодтой 11 мыггаджы: **Багатæ**, **Бирæгътæ**, **Гæбæратæ**, **Гаглойтæ**, **Дзерантæ**, **Кодзатæ**, **Туатæ**, **Хетæгкатæ**, **Хуыгатæ**, **Цъæхилтæ** æмæ **Цъгойтæ**. Сæ арæхстдзинадæн та сын аргъгæнæг уыдысты тæрхонгæнджыты къорд, жюриийы уæнгтæ æмæ сæ бирæ фарсхæдджытæ.

Зæгъæм, дур æппарынай ерысы тыхджындæр разындысты: **Багаты Сослан** (фыццаг бынат), **Дзеранты Эрик** (дыккаг бынат) æмæ **Туаты Тамерлан** (æртыккаг бынат).

Чъоппæй хъазынай — **Бирæгъты Сослан** (фыццаг бынат), **Хуыгаты Вадим** (дыккаг бынат) æмæ **Цъæхилты Марат** (æртыккаг бынат).

Ивазæнтæй — **Хуыгаты Алан** (фыццаг бынат), **Бага-**

тæ (фыццаг бынат), **Бирæгътæ** (дыккаг бынат) æмæ **Багатæ** (æртыккаг бынат).

Уымæ, алкæцы командæйы кæронбæттæн хыгъдмæ, комкоммæ спортивон ерысты бæрæггæнæнтæй уæлдай, уæлæмхасæн баллтæ æфтыд цыдысты мыггаджы презентацийы тыххæй дæр.

Афтæмæй ерыс къæппæрисæй æрцыд йæ кæронмæ. Алкæцы дисциплинаейы

Цъгойты Тамерланæй. Уыцы фæндонмæ "Иудзинад"-ы советы æмбырды æркастыстæм æмæ йæ æмхæлæсæй хорзыл банымадтам. Афтæ райдыдта ерыстæм цæттæгæнæн куыст æхсæнадон иугонд "Ирон Федераци"-имæ. Раст зæгъгæйæ, райдайæны мæ уыргæ дæр нæ кодта, ахæм цыбыр рæстæгмæ уыцы ахсджиар хуыддаг кæй сырæздзæн, уый. Фæлæ зæрдиаг æмæ сæрæн архайды фæрцы, æвæцæгæн, цавæрфæнды ахадгæ хуыддаг дæр саразæн ис. Тынг рæсугъд рауадысты ирон мыггæгты минæвæртты ерыстæ. Ирон æгъдаумæ гæсгæ куыд æмбæлы, афтæ нæ иумæйаг бæрæгбоны райдайæны Хуыцау æмæ йæ зæдтæм скуывтам, ерысы архайджыты съл бафæдзæхстам... Куыд æхсызгон уыд лæппуты архайдмæ кæсын, уый хуымæтæг ныхæстæй зæгъæн дæр нæй. Ерысгæнджытæй алчидæр йæ мыггаджы номыл зæрдæргъæвдæй архайдта. Стыр бузныг зæгъын командæты минæвæрттæн, стæй ерыстæ бацæттæ кæныныл чи бакуыста, æппæт уыцы адæмæн, — бафиппайдта Тамерлан.

Ерысты номхыгъды уыдысты спорты ахæм хуызтæ: дур æппарын, чъоппæй хъазын, ивазæнтæ, фат æхсын æмæ хыл ивазын. Ерысы цыппар хуызæй тыхджындæртæ æвзæрст цыдысты лæгæйлæгмæ тохы, фæндзæм хуызы та — командон уаггæй.

Уымæй уæлдай, алкæцы командæйы хæс дæр уыд саразын мыггаджы презентаци — радзурын йæ равзæрды, йæ зынгæдæр минæвæртты тыххæй...

Æмæ бацайдагъд лæппуты ерыс... Кæй зæгъын æй хъæуы, алкæцы мыггаджы минæвар дæр архайдта йæ хъарутæ æххæстæй равдысыныл, йæ ныхмæлæууæгыл фæуæлахиз уæвыныл. Трибунаытыл чи бадт, уыцы адæм дæр-иу сæ разæнгард кодтой ныфсы ныхæстæ æмæ тыхджын къухæмдзæгъдæй.

Афтæмæй сбæрæг сты æппæт дисциплинаеты уæлахиздзаутæ дæр.

ты Ринат (дыккаг бынат) æмæ **Гæбæраты Таймураз** (æртыккаг бынат).

Фат æмæ æрдынай æхсынæй — **Багаты Хетæг** (фыццаг бынат), **Цъгойты Сослан** (дыккаг бынат) æмæ **Гаглоиты Инал** (æртыккаг бынат).

Хыл ивазынай командон ерысты та хуыздæрты номхыгъд рауад ахæм: **Дзеран-**

тæрхонгæнджытæ сæ суагъæтæ бафыстой æмæ балæвæрдтой жюриийы уæнгтæм. Æппæт бæрæггæнæнтæм дæр бæстон æркасгæйæ, алкæцы командæйы уæнгты арæхстдзинад дæр раиртасгæйæ, жюри йæ уынаффæтæ фехъусын кодта.

Æмæ кæронбæттæн хатдзæгтæ рауадысты ахæм:

Багаты мыггаджы командæ (фыццаг бынат), **Бирæгъты мыггаджы** командæ (дыккаг бынат) æмæ **Хуыгаты мыггаджы** командæ (æртыккаг бынат).

Фæстæдæр уæлахиздзаутæ æмæ призертæн саккаг кодтой майдантæ, дипломтæ æмæ æхцайы премитæ. Афтæ, фыццаг бынат бацахсæг командæйы приз уыд 75 мин сомы, дыккаг бынатæн — 50 мины æмæ æртыккаг бынатæн — 25 мин сомы.

Спортивон галуанмæ уыцы бон цы бирæ адæм æрбамбырд, уыдон хорз аргъ скодтой ерыстæн. Ацы мадзал чи бацæттæ кодта, уыцы адæм сæхæдæг та цас разыйæ базадысты ерыстæй? Уый тыххæй нын йæ хуыдытæ раргом кодта "Иудзинад"-ы советы уæнг æмæ ерысты жюриийы сæрдар **Мамытты Тамерлан**.

— "Иудзинады Зилахар"-ы ерыстæ саразыны хъæппæрис рацыд не 'хсæнадон организацийы советы уæнг

КАЛМАНТЫ Аслан

Номарæн

Токты Валоджы рухс фæлгонц...

Кæмæндæр — куырыхон хистæр, кæмæндæр — хорз сыхаг, кæмæндæр — рæдау хæлар, кæмæндæр — фæлтæрдджын зондамонæг... Ацы фæзминаг миниуджытæй æххæстæй чи фæхайджын, нæ уыцы æмдугонтæй иу, æнæмæнг, уыд Ирыстоны иузæрддон хъæбул, æхсæнадон змæлд "Иудзинад"-ы уæнг, РЦИ-Аланийы культурæйы сгуыхт кусæг Токты Валоджæ.

Бирæгъæнджы скъолайы кæддæры рауагъдон, уæлдæр ахуыргонддзинад райсгæйæ, уæндон æмæ ныфсджын къахдзæфтæ акодта йæ цардвæндагыл, фæллойы дæр, æхсæнадон архайды дæр йæ бынат ссардта. Токи-фырт, зæгъæн ис, йæ цард снывонд кодта культурæйы райрæзтæн, рæзгæ фæлтæры ахуырад æмæ хъомыладæн, мадæлон æвзаг æмæ фыдæлтыккон æгъдæуттæ бахъахъхъæнынæн. Æмæ йæ алкæцы фезмæлд дæр бæрæг дардта хуыддагмæ бæрзонд ахаст æмæ сфæлдыстадон цæхæрæй.

Æмæ кæд Валоджæ не 'хсæнæй æгæр раджы фæхуыд, уæддæр йæ рухс сурæт цæрдзæн, чи йæ зыдта, йæ сыгъдæг уды тæваг кæуыл фендзæвыд, æппæт уыцы адæмы зæрдæты. Уымæн ирд æвдисæн — дæлдæр мыхуыргонд æрмæджытæ...

Зын у Токты Валоджы тыххæй ивгъуыд афоны дзурын (хъысмæтæн цы загъдæуа!). Цыбыр, фæлæ æнтыстджын рауад Токи-фыртæн йæ царды фæндаг. Нæ бацауæрста йæ тых, йæ хъарутæ, сарæзта сæ нæ фыдæлты æгъдæуттæ, нæ традициæ бахъахъхъæныны хуыддагмæ.

Цалдæр азы размæ Валоджы хъæппæрисæй æхсæнадон змæлд "Иудзинад" расидт рæзгæ фæлтæры 'хсæн конкурс-æркаст "Ирон дæн æз". Скъолаты ахуырдауатæн бацайдагъ вæййы ерыс - æз хуыздæр радзурон мæ мыггаджы истори æмæ абоны царды хабæрттæ, æз ирддæрæй равдисон нæ кадджын фыдæлты æгъдæуттæ, æз аивдæр акафон æмæ азарон, æз хуыздæр акæнон нæ табуыг æртæ чырийы, бæгæны æмæ ма бирæ æндæр рагон хæринæгтæ...

Уымæ, æркасты фæткы уæлдай лæмбынæг цæстдард вæййы нæ алæмæты мадæлон æвзагмæ — ерысы архайджытæ равдисынц, æвзаджы гæнæнтæй куыд пайда кæнынц, бакæсынц поэтикæн кæнæ прозаикæн уацмыстæ).

Уæдæ Алагыры районы библиотекæйы цал æмæ цал цымыдисаг литературон изæры ацыд Валоджы руаджы, уый та! Уыцы фембæлдтытæ нæ фысджытимæ, аивады кусджытимæ арф

Фæнды мæ конкурс-æркаст "Ирон дæн æз"-ы бирæ азы размæ Токты Валоджы тыххæй дыууæ ныхасы зæгъын. Амонд мæ фæцис, æмæ 2018 азы архайдтон уыцы сфæлдыстадон ерысы. Конкурсмæ мæ бацæттæ кодта ирон æвзаг æмæ литературæйы ахуыргæнæг Челдыты Мæдинæ. Валоджæ уыд ацы конкурсы автор æмæ дзы бавæрдта стыр мидис. Æркасты архайджытæ, сæхи конкурсмæ цæттæ кæнгæйæ, алкæддæр базонынц бирæ ногдзæндæтæ нæ рагфыдæлты цард æмæ ирон рæсугъд æгъдæутты тыххæй, равдисынц сæ курдиат сфæлдыстадон хæслæвæрдты дæр...

Валоджæ тынг лæмбынæгæй бакуыста конкурсæн йæ алы фæзилæныл дæр, йæ райдайæнæй-иу йæ кæронмæ уыд алцæмæй дæр бæстон цæттæгонд. Валоджæ ма уыд йæхæдæг тынг арæхстджын амонæг дæр, ссардта-иу алкæмæн дæр зæрдæбын ныхæстæ. Кæм хуыд æххуыс, уым-иу ацамыдта конкурсы архайджытæн се 'ппæтæн дæр, жоримæ дæр-иу æрбахуыдта

Фæстæг ныхæс...

"Ирон дæн æз", — сæрыстырæй-иу загътай, "Ирæттæй рæзуг", — кæстæртæн фæдзæхстай. Нæ иудзинадыл алы ран дзырдтай: Ирыстоны дæ уды таг ысхуыдтай.

Ирон æгъдау нæ фæсивæдмæ хастай, Сæ удты сын æй чиныгау, фыстай. Фыдæлты намыс дуджы цардыл бастай, Сыгъдæг фæллой фылдæр дæ удæй уарзтай.

Бæргæ дæ фæндыд уыцы хæртæ дарддæр, Куыд нæ кæной фæлтæрты астæу къаддæр. Цæмæй сæ алчи хъахъхъæна, хæзнайау — Дæ уд фæхордтай уыдæттыл æнæвгъау...

фæд ныууагътой рæзгæ фæлтæр æмæ хистæр кары адæмы зæрдæты... Æмæ алкæцы ахæм æбырд дæр нывæст уыд мадæлон æвзаг æмæ фыдæлтыккон æгъдæуттæ, нæ адæмы хъæздыг историмæ табуыг ахастæй. Æмæ уый, фыццæджы-фыццæгдæр, кæй зæгъын æй хъæуы, Валоджы фæрцы уыд - алкæцы фембæлдты дæр-иу йæ рæсугъд уды цæхæр бавæрдта...

Бæргæ, бирæ фæндтæ ма уыд Валоджæмæ, æмæ, æнæмæнг, йæ къухы дæр бафтыдаиккой, хъысмæт æм афтæ æгъатыр куы нæ разындаид, уæд.

Абон кæд не 'хсæн нал ис Валоджæ, уæддæр йæ фарн баззайдзæн немæ. Ныфс мæ ис, нæ адæмы удварны хæзнатæ бахъахъхъæныныл удæлдæйæ чи архайы, мадæлон æвзаг æмæ ирондзинады сомбонмæ куыдфæндыйы цæстæй чи нæ кæсы, ахуырады уыцы кусджытæ, йæ бирæ хæлæрттæ, стæй æхсæнады иннæ минæвæрттæ дарддæр кæй ахæццæ кæндзысты, Токи-фырт йæ цард цы вазыгджын æмæ ахсджиаг хуыддагтæн снывонд кодта, уыдон...

КЪАБОЛАТЫ ЮРИ,
æхсæнадон змæлд "Иры Стыр Ныхас"-ы
Алагыры районы хайады сæрдар

республикæйы кадджындæр адæймæгты — мах сæ нæхицæн дæнцæг алцæмæй дæр истам.

Токи-фырт бирæ уарзта йæ Райгуырæн бæстæ, нæ рæсугъд æгъдæуттæ, нæ ирон æвзаг. Махæн дæр-иу амыдта, уыдон нæ царды бындур кæй сты, уый. Кæдфæнды дæр-иу архайдта, цæмæй нæ фæсивæд фыдæлты фарн дарддæр рæсугъдæй хæссой.

Кæд Валоджæ абон не 'хсæн нал ис, уæддæр арф фæд ныууагъта, чи йæ зыдта, æппæт уыцы адæмы зæрдæты. Махыл, рæзгæ фæлтæрыл дæр, бирæ фыдæбон фæкодта, æмæ махæй никуы ферох уыдзæн. Мæхæдæг та æрвылбонь царды алкæддæр пайда кæндзынæн, конкурсæй цы зонындзинæдтæ райстон, уыдонæй...

АЙЛАРТЫ ДИАНА,
æркаст-конкурс "Ирон дæн æз"-ы
раздæры уæлахиздзау, æхсæнадон
змæлд "Иудзинад"-ы стипендиат

Фæлæ дын низ æрбалвæста дæ уæнгтæ:
Цæф базыртау æрхауыдысты дæ цæнгтæ...
Бæргæ дæ фæндыд а зæххыл цæрын,
Фырты лæггад Ирыстонæн кæнын...

Фæлæ "хæрзбон" дæр никæмæнуал загътай,
Æнусбæстæм хæссыс дæ уарзт, дæ катый...
Валоджæ, ныр ысуадздынаг дæ фæллад,
Хуыздæр æмæ фæлмæндæр ран — дæ бынат...

ГÆДЖЫНОН-ХАБÆТЫ Риммæ

Нырыккон таурæгъ

Алцыдæр адæймагæн
йæхицæй аразгæ у

Лæппу йæ кары бацыд æмæ, куыд вæййы, афтæ йын цард йæ размæ бирæ ног фарстатæ æрæвæрдта.

Уæд лæппу йæ куырыхон фыдмæ бацыд æмæ йæ бафарста: "Баба, мæ кары бацыдтæн, царды хабæрттæ æмбарын байдыдтон, хорз æмæ æвзæр иртасын базыдтон... Бафарсын мæ фæнды. Ды сыгъдæгзæрдæйæ кувыс, цæстуарзонæй цæрыс. Уæртæ нæ сыхаг та йæхицæй дзуары лæг сарæзта, кувæндонь йæхи иудадзыгон уынафæгæнæг скодта, адæмы мысайнæгтæй йæхицæн хæдзæрттæ аразы. Кæмæндæрты уыцы мысайнæгтæй хай дæр фæкæны, цæмæй йæ сæрыл дзуары æмæ йæ афæдзæй-афæдзмæ уыцы бынаты уадзой. Æмæ йæ ахæм мæнгæрд архайдæй иннæты дæр фæчъизи кæны. Æмæ ма мын зæгъ, Баба, кæд Хуыцау ис, уæд уыцы фылдæджы цæуыл-нæ мары?"

Зæронд лæг лæппуы йæ акомкоммæ æрбадын кодта æмæ йын дзуры:

— Хъæбул, ацы дуне чи сфæлдыста, уый æз нæ зоннын. Хуыцауы сконд у æви æрдзæй, уый дын ничи зæгъдзæн. Фæлæ уыцы Сфæлдисæг развæлгъау сбæлвырд кодта рахиз æмæ галиу дæр, урс æмæ сау дæр, хъарм æмæ уазал дæр, цард æмæ мæлæт дæр...

Æмæ йæ сфæлдыстады сæйрагдæр у рæстæмбис бындур, уымæн æмæ урс куы нæ уа, уæд сау дæр нæ уыдзæн, цард куы нæ уа, уæд мæлæт дæр нæ уыдзæнис.

Æмæ Сфæлдисæгæн йæ архайдæй сæйрагдæр хæзна сси адæймаг. Æмæ адæймæджы дæр сфæлдыста дыууæ фарсæй — рахиз æмæ

галиуæй. Адæймагæн йæ рахиз фарсæн æххуысæн сфæлдыста зæдтæ æмæ дауджыты, галиу фарсæн та — дæлимонтæ æмæ хæйрæджыты.

Афтæмæй зæдтæ æмæ дауджытæ адæймæджы аразынц раст фæндагыл, цæстуарзонæй адæмы астæу кад æмæ радимæ цæрыныл, дæлимонтæ та йæ здахынц галиу митæм, гадзрахатдзинад æмæ пайдайы фæндагмæ. Æмæ адæймаг йæ кармæ куы бацæуы, уæд кæнæ рахиз фæндаг райсы, кæнæ та — галиу, кæнæ куырыхон свæййы, кæнæ та — хæйрæджджын.

Æмæ хорз лæг зæдтæ æмæ дауджытæм куыд кадджын у, афтæ дæлимонтæ æмæ хæйрæджджытæм та — фылдæг. Æмæ, цæмæй ахæм фылдæг амæла, уый тыххæй рæстæмбисæн хуамæ амæла хорз лæг дæр. Æмæ кæцы зæдты бафæнддзæн радтын ахæм сыгъдæг уды уыцы фылдæджы ныхмæ? Æмæ уый фæрцы фылдæгтæ дæр цæрынц...

Ды та, хъæбул, хуамæ равзарай, рахиз уыдзынæ, æви — фылдæг. Алцыдæр дæхицæй аразгæ у...

Уымæ, алкæддæр дæ зæрдыл дæр, æвзæрдзинад бæрц кæй нæ зоны, хорздзинадыл фæуæлахизмæ иудадзыгдæр кæй тырны, уый. Мæнæ абонь хуызæн зын æмæ уæззау рæстæджджытæ куы акæны, уæд та æвзæрдзинад йæхиуыл схæцы, "сыгъдæг дунейыл уæлахиз кæнын", зæгъгæ, бацин кæны. Æмæ та уæд Сфæлдисæг йæ рахиз фарсæй радты Сталины хуызæн иу кæнæ цалдæр нæртгон гуырды, æмæ уыдон аккаг ныхкъуырды радтынц фылдæг æмæ галиу адæмæн, æмæ та цард йæ гаччы абады...

Фæдисон

Нывгæнæджы цæстæй

ЗЫГЪУЫТАТЫ Русланы конд ныв

ИУДЗИНАД
Учредитель
ООО "Сæвэр"

Редактор
Аслан СЛАНОВ
Редакционный совет:
Тамерлан МАРЗОВ, Сергей ТАБОЛОВ,
Алан ТУАЕВ, Тамерлан ЦГОЕВ

Тираж 999
Заказ № 280
Время подписания в печать:
по графику — 19.00.
фактически — 18.00.
Бесплатно

✓ При перепечатке материалов ссылка на "Иудзинад" обязательна.
✓ Мнение редакции не всегда совпадает с мнением авторов.
✓ Ответственность за достоверность материалов несут авторы.

Адрес редакции и издателя:
362040, РСО — Алания, г. Владикавказ, ул. Маркова, 28.
Тел.: 50 — 12 — 24.
email: o.d.iudzinad@gmail.com сайт: www.iudzinad.ru
Отпечатано в АО "Осетия — Полиграфсервис"
Адрес типографии: РСО — Алания, г. Владикавказ,
пр. Коста, 11.